

L'ADQUISICIÓ DE COMPETÈNCIES PROFESSIONALS EN PSICOMOTRICITAT EN UNA COMUNITAT DE PRÀCTIQUES I LA SEVA ARTICULACIÓ COM EXPERIÈNCIA D'APRENENTATGE-SERVEI (APS)

Cori Camps Llauredó
Universitat Rovira i Virgili
cori.camps@urv.cat

Lola García Olalla
Universitat Rovira i Virgili
lola.garcia@urv.cat

Emília Molas Ramos
Universitat Rovira i Virgili
emilia.molas@urv.cat

Fàbia Morales Vives
Universitat Rovira i Virgili
fabia.morales@urv.cat

Enric Valls Giménez
Universitat Rovira i Virgili
enric.valls@urv.cat

Resum

El Pràcticum de Psicomotricitat, dins el Postgrau i el Màster en Psicomotricitat (URV), pretén el desenvolupament de competències en contextos professionals. Partim d'una concepció de l'aprenentatge com a procés de construcció conjunta que opera en una comunitat de pràctiques, en la qual el coneixement es configura com una construcció social i intersubjectiva. El "professor tutor" actua com a mediador i acompanyant d'aquest procés, que va des de la pràctica guiada fins a la pràctica autònoma. S'articula com una experiència d'aprenentatge-servei (APS), que permet combinar processos d'aprenentatge dels estudiants i de servei a la comunitat, a través de l'atenció a nens amb dificultats. D'aquesta manera, el Pràcticum es converteix en un projecte educatiu amb utilitat social i intencionalitat solidària.

Text de la comunicació

1.- Contextualització.

El treball que presentem té per objectiu proposar el disseny d'un programa de formació en Pràctica Psicomotriu, dins el Postgrau "*Especialista Universitari en Intervenció psicomotriu en clínica i aprenentatge*" (25 ECTS) i el "*Màster Internacional en Teràpia Psicomotriu*" (60 ECTS), del Departament de Psicologia (URV), i vinculat a les àrees de coneixement de Psicologia Evolutiva i de l'Educació i de Personalitat, avaluació i tractament psicològic. El primer any de formació del Màster correspon al curs d'Especialista Universitari. El curs d'EU s'està impartint des del curs 2000-2001 i el Màster des del curs 2003-2004. S'ha impartit de forma ininterrompuda des d'aquestes dates, i durant el curs 2007-2008 es va fer el procés d'adaptació de la formació als requisits de l'EEES. La formació va adreçada a mestres, psicòlegs, pedagogs, psicopedagogs, educadors socials i, segons formació prèvia, a d'altres titulacions, com fisioteràpia.

El marc teòric que inspira aquesta formació parteix dels principis teòrics i metodològics desenvolupats en psicomotricitat per B. Aucouturier (1986, 2004) y por altres autores (Arnaiz, Rabadán y Vives, 2008; Llorca, Ramos, Sánchez y Vega, 2002; Llorca y Sánchez, 2003; Mila, 2000; 2002, 2008; Sánchez y Llorca, 2008), i integra valuoses aportacions de la psicologia evolutiva, la psicologia de l'educació i la psicoanàlisi. Entenem la intervenció psicomotriu com un procés d'ajuda que acompanya l'infant en el seu itinerari de maduració, que va de la dependència a la autonomia, de la

impulsivitat a la reflexió i de la globalitat a la diferenciació. L'objectiu de la pràctica psicomotriu és ajudar el nen a sentir-se segur emocionalment, ajudar-lo a viure un procés de maduració psicològica que li permeti estar disponible a la comunicació i a la creació. Durant el segon any de formació es treballa també la intervenció psicomotriu en altres etapes del cicle vital.

El programa de formació durant els dos cursos s'articula en tres dimensions: la formació teòrica, pràctica i personal. Aquestes tres dimensions estan presents simultàniament al llarg de tota la formació. La implicació mútua i la xarxa de connexions que entre elles es genera, garanteix la coherència en els processos de canvi i transformació que l'estudiant experimenta en el seu recorregut de formació (Garcia y Camps, 2004) En aquesta comunicació ens referim concretament al desenvolupament de la formació pràctica.

La formació en la pràctica o pràcticum en psicomotricitat es proposa des d'una concepció de l'aprenentatge com a procés de construcció conjunta que opera en una comunitat de pràctiques en la que estudiants i professors generen espais de col·laboració professional i de diàleg compartit, que permet als estudiants l'apropiació de competències en contextos socials significatius en l'exercici real de la professió.

2.- Objectius.

Els objectius del Pràcticum en Psicomotricitat, durant els dos anys de formació, són:

2.1.- Objectius en relació al Pràcticum:

- Conèixer i assolir les estratègies d'intervenció en el marc de l'educació, i la teràpia psicomotriu, establint els fonaments teòrics i pràctics de l'educació psicomotriu, l'ajuda psicomotriu, la construcció del projecte d'ajuda, la observació inicial, l'anàlisi de la relació terapèutica i les estratègies d'intervenció i el correcte seguiment del procés terapèutic
- Respectar una concepció de l'aprenentatge que parteix de l'estudiant com a protagonista del seu procés de formació. L'aprenentatge es construeix des de la persona, constitueix un procés de creixement personal en el que cada estudiant construeix les seves competències pràctiques des del que és, el que sent, el que sap i el que sap fer.
- Perfilar la figura del "professor tutor" com a mediador i acompanyant actiu d'aquest procés de formació, que va des de la pràctica guiada fins a la pràctica autònoma, en una progressiva cessió i traspàs de control cap a l'alumne.
- Concretar un disseny de formació en la pràctica que acompanya tot el recorregut de la formació des del seu inici i que s'articula en estreta connexió amb la formació personal i teòrica, contemplant les tres dimensions de la formació, esmentades més amunt.
- Promoure processos de reflexió i teorització a partir de la pràctica i que parteix de problemes reals. És una reflexió teòrica que sorgeix de la pràctica professional i que promou, en aquest sentit, un aprenentatge reflexiu, contextualitzat i significatiu.

- Articular aquest escenari de formació com una comunitat de pràctiques en la qual estudiants i professors comparteixen l'experiència de l'acció i la reflexió conjunta.
- Promoure una visió personal i crítica sobre les pròpies competències personals i professionals que es desenvolupen en aquest espai de formació. És necessari que l'estudiant elabori la seva pròpia imatge professional i des d'aquí projecti la seva formació futura cap a noves competències professionals, a partir de les necessitats sentides.

2.2.- Objectius en relació a l'articulació del Pràcticum en psicomotricitat com experiència d'aprenentatge-servei (APS):

- Articular les pràctiques dins de contextos reals que permetin el desenvolupament d'experiències (APS), de tal manera que les pràctiques contribueixin alhora a l'aprenentatge dels estudiants i al servei a la comunitat,
- Contextualitzar el Pràcticum com un projecte educatiu amb utilitat social i intencionalitat solidària, per tal de conscienciar els estudiants com a professionals compromesos amb la societat.
- Donar resposta a les necessitats d'atenció a nens amb dificultat detectades per les escoles i institucions amb les quals tenim conveni, de forma gratuïta per les famílies i la institució, i que alhora permetin l'aprenentatge dels estudiants.

3.- El Pràcticum en Psicomotricitat dins el marc de l'EEES.

El plantejament del Pràcticum en Psicomotricitat dins els Màster, s'emmarca en el discurs actual sobre competències i en un moment particular de definició del currículum acadèmic d'aquesta professió en l'EEES, el qual ha empès als països implicats a un replantejament en profunditat dels processos d'ensenyament-aprenentatge, amb la finalitat d'aconseguir un aprenentatge de qualitat i una professionalització més gran dels estudiants. Això ens situa davant d'una formació necessàriament contextualitzada, ajustada a les demandes socials i basada en una nova concepció de les competències. Tal i com afirma Hernández (2004) l'educació superior haurà de buscar la generació de competències professionals i no la simple conjunció d'habilitats, destreses i coneixements, és a dir, ha de garantir la comprensió del que es transmet, a través del saber, saber fer, i saber ser i estar. L'adopció del crèdit europeu suposa no només un mètode de quantificació, sinó l'elecció d'una filosofia basada en el treball de l'estudiant que implicarà un nou enfocament de l'ensenyament i de l'aprenentatge (Villa, 2003).

La universitat ha d'ajudar a aquest procés particular de maduració en el context d'una pràctica socialitzada i un discurs compartit. Això implica un compromís amb la pràctica i exigeix espais per a la col·laboració entre professors i alumnes, grups que assumeixen projectes compartits i que s'impliquen en contextos pràctics d'acció, i des d'aquesta realitat construir la pròpia identitat professional. El punt de partida de l'aprenentatge és la persona, amb les seves motivacions, les seves expectatives, les seves pors, les seves capacitats i destreses, les seves limitacions físiques, intel·lectuals i emocionals.

La formació en competències d'acció suposa un procés "d'aprenentatge en la pràctica" que permet l'adquisició de competències d'actuació professional. Entenem la

competència com el conjunt de coneixements, capacitats, habilitats o destreses adquirides que dóna lloc a un bon nivell de desenvolupament i actuació i, en l'àmbit professional, permeten a la persona desenvolupar amb èxit activitats de treball en la seva àrea professional, adaptar-se a noves situacions i transferir els seus coneixements, destreses i actituds a àrees professionals pròximes. (García Olalla y Camps, 2006)

Es tracta també d'una formació que permeti els estudiants impulsar un pensament independent i crític, dins d'una concepció d'educació integral. Però la universitat s'ha de comprometre també ètica i socialment, permetent la reflexió sobre els seus valors i preocupant-se pels problemes socials. És en aquesta perspectiva, que es situa l'aprenentatge-servei (APS) a la Universitat, al qual ens referim més avall.

4. El Pràcticum en Psicomotricitat com un procés de construcció conjunta: una "comunitat de pràctiques".

El Pràcticum en Psicomotricitat es constitueix com un escenari i un procés d'aprenentatge en la pràctica que permet el desenvolupament de competències professionals claus per l'especialista en psicomotricitat:

- Comprensió del nen des d'una perspectiva de globalitat. Aquesta comprensió li permetrà accedir a l'escolta de l'infant com un ésser d'acció, una acció en què conflueixen moviment, emoció i representació.
- Presa de consciència de la pròpia expressivitat psicomotriu (la manera personal d'escoltar, comunicar, manifestar i crear) i de la pròpia identitat, competències que s'articulen com un sistema d'actituds, en relació a la nostra manera particular de ser i estar en el món.
- Apropiació d'estratègies d'intervenció en les sessions de pràctica educativa i d'ajuda, en relació als temps i organització de la sessió i a la pròpia tècnica del psicomotricista.
- Desenvolupament de l'ètica professional com a psicomotricista en el camp de l'educació i de la teràpia, i de la consciència ètica com a Ciutadà i professional compromès amb la Societat.

Dins la "comunitat de pràctiques", el coneixement es configura com una construcció social i intersubjectiva, que es fonamenta en una concepció de l'aprenentatge com un procés de construcció conjunta. La identitat del psicomotricista es gesta i es converteix així un procés dialèctic i socialment mediat en el qual l'estudiant es constitueix en relació als altres.

Permet, a més, als estudiants treballar amb problemes reals, la qual cosa els proporciona l'oportunitat de prendre consciència de les competències professionals. Participar en les sessions de pràctica psicomotriu junt amb professionals experimentats suposa una oportunitat per a l'adquisició d'un coneixement contextualitzat i socialitzat.

Aquestes competències s'articulen en una "comunitat de pràctiques", entenent com a tal els "entorns pràctics en què les persones desenvolupen habilitats específiques mentre realitzen determinades activitats". Com a resultat d'aquesta pràctica regulada els estudiants van recollint les seves experiències de domini i aquestes seran la

plataforma sobre la qual construiran aprenentatges significatius (Coll, 1999; Medrano, 2003).

El professor tutor acompanya l'estudiant en la seva activitat constructiva i tindrà en aquest procés la responsabilitat de facilitar dos ponts en la construcció que realitza l'alumne:

- Un primer pont des de la pràctica guiada cap a la pràctica autònoma
- Un segon pont de l'acció a la reflexió teòrica

Per al primer pont hem dissenyat una experiència de formació que parteix d'una situació inicial en què l'alumne és acompanyat, guiat i orientat en la seva pràctica, dins la qual passa per una retirada progressiva de suports i culmina en la pràctica autònoma. Aquest procés pot reiniciar-se en nous contextos d'intervenció.

Per al segon pont es proposen grups de reflexió des de la pràctica amb els quals es treballa al llarg de tot el procés de formació. Es configuren equips de treball de quatre persones que compten amb el tutor acadèmic i el tutor de pràctiques, tots dos participants actius en les sessions de pràctica psicomotriu.

5. El Pràcticum en Psicomotricitat com experiència d'aprenentatge-servei (APS).

El Pràcticum en Psicomotricitat s'articula com una experiència d'aprenentatge-servei (APS), que permet combinar processos d'aprenentatge dels estudiants i de servei a la comunitat, a través de l'atenció a nens amb dificultats. D'aquesta manera, el Pràcticum es converteix en un projecte educatiu amb utilitat social i intencionalitat solidària.

L'APS o mètode clínic consisteix en treballar amb encàrrecs reals, amb estudiants. Es situa dins la responsabilitat ètica de la universitat de servei a la comunitat i responsabilitat social del docent. Permet una formació per competències, contextualitzant l'aprenentatge en un escenari real i exigeix una activitat planificada, la integració de continguts curriculars, vinculats al pla d'estudis, i un treball en equip.

És una metodologia que pretén generar un aprenentatge en els estudiants, i alhora, formar professionals que siguin ciutadans compromesos amb la societat. És a dir, l'APS és a la vegada una acció docent i una acció de servei, que es materialitza en una forma de dissenyar, planificar i avaluar activitats de docència, pròpies de la disciplina en qüestió (Puig, 2009).

L'APS és una proposta educativa que combina processos d'aprenentatge i de servei a la comunitat en un sol projecte, en el qual els participants es formen tot treballant sobre necessitats reals de l'entorn amb l'objectiu de millorar-lo. Es tracta d'una activitat complexa que integra el servei a la comunitat amb l'aprenentatge de continguts, competències, habilitats o valors. En l'APS es fonen intencionalitat pedagògica i intencionalitat solidària. És un projecte educatiu amb utilitat social.

La relació circular que s'estableix entre l'aprenentatge i el servei genera una nova realitat que intensifica els efectes de cada un per separat. L'aprenentatge millora el servei a la comunitat, perquè aquest guanya en qualitat, i el servei dona sentit a l'aprenentatge, perquè allò que s'aprèn es pot transferir a la realitat en forma d'acció. (www.aprenentatgeservei.org)

Per Tapia (Gijón i Rubio, 2006), els *indicadors de qualitat pels projectes d'APS* serien tres: que el projecte presenti continguts d'aprenentatge, que estigui clar que el van fer els estudiants i que el servei sigui real.

Els projectes APS impliquen també una educació en valors i actituds personals. Diferents autors (Tey i Martínez (2003); Tey, Torguet i Sancho (2004); Martínez (2004)) plantegen l'educació en valors com un dels reptes que actualment s'està mostrant com a preferencial en el món educatiu. La universitat ha d'afavorir la formació integral de la persona, formant professionals competents i ciutadans compromesos (Camps i altres, 2009).

Com s'articula el Pràcticum en psicomotricitat com una experiència APS?

El primer any de formació els estudiants fan pràctiques d'educació psicomotriu a diferents escoles i CDIAP. Els estudiants assisteixen i participen en sessions de pràctica educativa durant el primer quadrimestre i de pràctica d'ajuda el segon quadrimestre, amb el seu tutor de pràctiques. Aquestes pràctiques es venen desenvolupant des del curs 2000-2001.

Durant el segon any, és quan les pràctiques assoleixen la dimensió APS. Es constitueixen grups d'ajuda i teràpia psicomotriu amb nens que presenten diferents tipus de trastorns i que reben sessions de teràpia de forma gratuïta durant tot el curs acadèmic. Les sessions són portades el primer quadrimestre per un tutor de pràctiques del Màster i els alumnes coparticipen en les sessions. El segon quadrimestre són els propis alumnes que segueixen les sessions de teràpia amb el mateix grup i són supervisats pel seu tutor. Es tracta d'un projecte APS, en la qual els estudiants aprenen i desenvolupen les seves competències i els nens reben un servei de forma gratuïta. Es fa amb escoles amb els quals tenim conveni de col·laboració i es formalitza cada curs a través d'un contracte de prestació de serveis i recerca basada en la comunitat per part de la Fundació URV. L'experiència ha estat portada a terme des del curs 2004-2005.

6. El disseny del Pràcticum de Psicomotricitat.

Les fases que constitueixen el disseny temporal de la formació en la pràctica permeten el pas des de la pràctica educativa a la pràctica d'ajuda i des d'un espai d'acció a un espai de reflexió i teorització des de la pràctica. És un procés que va, de la sensibilització a la pràctica autònoma amb supervisió. Durant tot el procés, els alumnes compten a més del seu tutor de pràctiques amb tutories acadèmiques per tal de fer el seguiment del Pràcticum, en qualsevol de les seves fases.

I) Durant el primer curs:

1. Sensibilització a la pràctica educativa:

És la fase prèvia a la immersió en la pràctica. En el primer mes de formació dels alumnes participen en diversos seminaris introductoris al voltant dels objectius, el marc teòric i les estratègies de la intervenció, i s'analitzen en vídeo algunes sessions de pràctica psicomotriu educativa.

2. Coparticipació en sessions de pràctica educativa:

Es formen grups de treball de quatre alumnes. Cada grup treballarà amb un grup de nens d'educació infantil durant deu sessions. En les sessions seran presents el tutor acadèmic i el tutor de pràctiques, tots dos participants actius en la sessió. El tutor acadèmic és un formador del postgrau que es fa càrrec de donar suport i orientar la intervenció inicial dels alumnes durant la sessió i el tutor de pràctiques és el psicomotricista responsable del grup de nens i qui s'ocupa de l'evolució de la sessió. En cada sessió dos alumnes observen i dos participen. Els alumnes s'alternaran sessions d'observació del company i de participació en la sessió. En finalitzar cada sessió es procedeix a l'anàlisi en dos temps:

- En un primer moment es reuneixen per parelles observador-participant. Tots dos parlaran sobre el viscut i l'observat en la sessió. Aquestes parelles seran estables per a totes les sessions de treball i s'alternaran el seu rol en cada sessió.

- En un segon moment es reuneix tot el grup amb el tutor acadèmic. S'analitza la sessió a partir de com ha estat viscuda l'experiència pels alumnes, i després es procedeix a una anàlisi sobre l'evolució de la sessió, el sentit de les produccions que han anat emergint en el grup i les estratègies d'intervenció per part dels psicomotricistes (tutors i alumnes). Es conclou amb propostes d'intervenció per a la sessió propera.

Els estudiants compten a més amb l'oportunitat de perllongar aquest període de pràctiques si així ho desitgen, en la mateixa institució o en una altra que els ofereixi nous models d'intervenció.

Els alumnes elaboren un diari personal de sessions, a partir de les pròpies vivències, les observacions realitzades pel seu company i les anàlisis de grup realitzades en finalitzar cada sessió. És un treball que acompanya tot el procés de formació en la pràctica i que es presentarà al final de la seva formació en forma de memòria. Per facilitar aquesta elaboració els alumnes compten amb tutories, trobades en les que analitzen a nivell personal amb el tutor acadèmic el desenvolupament de la seva pràctica.

3. Observació del nen en la pràctica educativa:

Els alumnes observen un nen durant tres sessions consecutives. Es tracta d'una observació oberta en un primer moment i que progressivament es va sistematitzant. L'objectiu d'aquesta observació és la comprensió del nen en situacions interactives, la posada en relació dels paràmetres psicomotors i l'articulació d'una teoria sobre el nen que ens permeti descobrir la significació de la seva acció. Per dur a terme aquesta tasca han rebut prèviament un seminari específic i material al respecte (García, L., 2000; Arnaiz, Rabadán i Vives, 2008). En acabar les seves observacions presentaran un treball sobre l'observació del nen. Per a l'elaboració d'aquest treball compten també amb el suport de les tutories.

4. Sensibilització a la pràctica d'ajuda:

El segon quadrimestre de la formació es centra en la pràctica d'ajuda. Els alumnes assisteixen inicialment a seminaris sobre la pràctica d'ajuda i la teràpia. Aquests seminaris es realitzen a través de la metodologia d'anàlisi de cas. Professionals

experts en la pràctica d'ajuda els presenta un cas que poden visualitzar a través d'una sessió en vídeo i analitzar posteriorment en petits grups. A més d'aquestes sessions, realitzen seminaris sobre les estratègies d'intervenció terapèutica i d'ajuda.

5. Observació de la pràctica d'ajuda:

Els alumnes són assignats per parelles a un centre en el qual participaran com a observadors en sessions d'ajuda / teràpia psicomotriu. Observen un mínim de quatre sessions d'ajuda. Al final de cada sessió compten amb una hora d'anàlisi amb el seu tutor, el terapeuta responsable de la sessió.

En finalitzar aquestes sessions els alumnes realitzen un treball sobre les estratègies d'ajuda psicomotriu. Se centraran en les actituds, maneres de fer, estar, i ser del psicomotricista, anàlisi dels intercanvis i interaccions amb el / els nens i ajustament a l'expressivitat particular de cada nen. Constitueix una reflexió sobre el procés de canvi en el nen a partir de la intervenció del psicomotricista. Aquest treball també serà tutoritzat i inclòs en la seva memòria final.

6. Elaboració de la memòria:

Al final del primer curs els alumnes elaboren una memòria que inclou tots els àmbits de la seva formació i reclama una reflexió en profunditat sobre la transformació viscuda en l'àmbit de la formació personal, l'elaboració teòrica a partir dels seminaris rebuts i, finalment, sobre seva participació en la pràctica. En aquest apartat s'analitzen la seva intervenció en la pràctica educativa, l'observació del nen i la sensibilització a l'ajuda. Suposa un procés d'elaboració personal a partir dels seus diaris, anàlisi de grup, tutories i dels ponts construïts amb la formació personal i teòrica.

II) Durant el segon curs:

7. Coparticipació en sessions de pràctica d'ajuda psicomotriu:

Els alumnes són assignats a un grup d'ajuda psicomotriu en el qual participen durant deu sessions consecutives al costat d'un formador, que serà responsable de la sessió. En aquest grup els alumnes treballaran per parelles fixes, un en qualitat d'observador del company i un altre en qualitat de participant. Després de la sessió cada alumne disposa d'un temps personal per elaborar el seu "diari de sessions", un diari personal en el qual es reflecteix:

- La descripció de la sessió: un retrat narratiu que tracta de reflectir una història seqüencial de la sessió, els esdeveniments i vivències que s'hi han produït.
- Les vivències personals durant la sessió: com s'ha sentit, en relació a quins aspectes o moments apareixen sentiments de competència, de benestar i en relació a quins aspectes o moments apareixen les pròpies limitacions; com ha funcionat la relació amb els nens i amb els companys.
- Les vinculacions de l'esdeveniment en la sessió i els altres apartats de la formació: les experiències de la formació personal i les reflexions cap a la teorització de la pràctica d'ajuda psicomotriu.

Després de l'escrit del diari, en un segon moment de l'anàlisi, els alumnes es reuneixen per parelles observador-participant i treballen a partir de les observacions realitzades. L'observador d'elaborar aquest mateix dia un escrit sobre les seves observacions que lliurarà a l'observat en un termini el més breu possible. Aquests escrits, juntament amb el diari de sessions, constitueixen una eina de treball fonamental per a l'elaboració de la memòria.

En un tercer moment, es procedeix a l'anàlisi de la sessió del grup amb el formador per a treballar sobre: l'evolució de la sessió (produccions dels nens, propostes, tecnicitat ...), l'evolució de cada nen en el curs de la sessió, i apuntar els temes teòrics a què remet la sessió. Es procedeix a la selecció d'un tema que és investigat durant i després de la sessió d'anàlisi i és incorporat a la memòria final. El pont cap a la teoria ens ha de permetre perfilar millor el projecte d'ajuda, la tecnicitat de la sessió i el propi desenvolupament professional.

Cada alumne realitzarà una tutoria individual al llarg d'aquest procés per parlar sobre les seves vivències en les sessions d'ajuda, les possibles dificultats i les reflexions que connecten amb altres aspectes de la formació.

8. Observació de nous contextos d'ajuda:

Al llarg del segon quadrimestre els alumnes realitzen diversos seminaris sobre la intervenció en diversos contextos d'ajuda psicomotriu a càrrec de professionals experimentats. Per a aquest treball s'adopta la metodologia d'anàlisi de cas. A més, de forma paral·lela, realitzen seminaris de formació teòrica per a la fonamentació de la pràctica d'ajuda.

9. Pràctica autònoma en sessions d'ajuda:

Durant el segon quadrimestre els alumnes es fan càrrec d'un grup d'ajuda, generalment en el seu propi centre de treball i, si no disposen de condicions, continuen amb el grup de la pràctica de coparticipació. Per supervisar aquest treball autònom reben la visita del seu tutor acadèmic en dues ocasions: a l'inici i un temps després de la constitució del grup. El tutor observa el treball de l'alumne durant la sessió i realitza amb ell un intercanvi, a manera d'anàlisi, sobre les característiques del grup de nens, les actituds de l'alumne i les estratègies de la intervenció.

10. Reflexió sobre la pràctica d'ajuda: L'elaboració de la memòria:

Al final d'aquest segon curs els alumnes lliuren una memòria sobre la seva participació en la pràctica d'ajuda. L'experiència pràctica que han realitzat es converteix així en l'eix que articula tota la memòria. No obstant, aquest treball ha de remetre al seu procés de formació personal i de formació teòrica. Per a la seva elaboració s'han de recolzar en el diari de sessions a partir del qual han anat realitzant una doble associació:

- Les vivències de les sessions com un procés de construcció i transformació personal.
- Els coneixements teòrics als que ens ha remès la pràctica, ens han permès fonamentarla i evolucionar sobre ella.

Els alumnes seleccionen un tema teòric per desenvolupar a la memòria vinculat al que ha emergit en la pràctica. Disposen d'una guia per a l'elaboració d'aquesta memòria i de tutories de consulta amb diversos formadors del màster.

Aquesta memòria es presenta i defensa públicament davant el grup d'alumnes i les coordinadores. És l'últim acte i molt important de la formació. Cada alumne rep una àmplia i acurada devolució qualitativa al seu treball. El nivell de qualitat i profunditat dels treballs mai deixa de sorprendre'ns.

En paraules d'una alumna:

"Aquestes pràctiques han estat per a mi no només unes pràctiques psicomotrius, sinó un aprenentatge per a la vida. M'han fet apreciar la gran diferència entre les persones, m'han ensenyat a respectar l'ésser i estar de cada un. Els nens m'han ensenyat que la comunicació no està només en la paraula, que la mirada, el to, el cos i l'actitud diuen moltes més coses que les paraules ... m'han ensenyat a respectar el ser i la manera d'estar de cadascun, a esperar el moment adequat, a ser flexible i respectuosa davant de qualsevol situació ... he après a rebre les gràcies d'una altra manera que no és a través de les paraules Tot això ha estat per a mi un gran regal "

Conclusions

L'articulació del Pràcticum de Psicomotricitat, com a "comunitat de pràctiques", afavoreix un aprenentatge contextualitzat i significatiu sobre problemes reals en l'exercici de la professió. Els estudiants aprenen en un marc cooperatiu i amb connexió permanent amb el treball de recerca teòrica i de formació personal, en una construcció del saber de forma actuada, sentida, reflexiva i crítica. Aquesta formació promou també un canvi i una transformació de la persona cap a un major benestar, un major coneixement i acceptació de sí mateix i cap a unes competències per a ser i existir en societat.

Pel que fa al Pràcticum com a experiència APS, brinda als estudiants la possibilitat d'aprendre en contextos reals i de desenvolupar les seves competències professionals, en un marc de respecte i de servei a un col·lectiu, que es beneficia de la seva intervenció tutoritzada. La Universitat dóna compte així de la seva responsabilitat social o tercera missió. Els estudiants prenen consciència a més de la seva responsabilitat social, com a professionals.

Els projectes APS, com a proposta educativa que combina processos d'aprenentatge i de servei a la comunitat en un sol projecte, en el qual els participants es formen tot treballant sobre necessitats reals de l'entorn amb l'objectiu de millorar-lo, pot ser aplicat a d'altres disciplines, ja sigui el marc de les pràctiques curriculars com en el marc de projectes de recerca, tal com indiquem en les qüestions pel debat.

Bibliografia

Aucouturier, B. (1986). *Reeducación y terapia psicomotriz*. Madrid: Científico-médica.

Aucouturier, B. (2004) *Los fantasmas de acción y la práctica psicomotriz*. Barcelona: Graó.

- Arnaiz, P.; Rabadán, M. y Vives, I. (2008) *La psicomotricidad en la escuela: una práctica preventiva y educativa*. (2ª ed) Málaga: Aljibe.
- Coll, C. (1999) (Coord.). *Psicología de la instrucción: La enseñanza y el aprendizaje en la educación secundaria*. Barcelona: ICE/Horsori.
- Camps, C. y García, L. (2004). La formación personal del psicomotricista como proceso de cambio y transformación. *Entre líneas*, 16, 7-20.
- Camps, C. (Coord.) (2009) *Educació en valors, actituds personals i ètica professional en l'EEES*. Tarragona: URV.
- García, L (2000). La observación psicomotriz: transformar la experiencia compartida en comprensión. *Entre líneas*, 7, 10-14.
- García, L. y Camps, M. (2004). Dins: *III Symposium Iberoamericano de Docencia Universitaria: Hacia un espacio de aprendizaje compartido*. Universidad de Deusto..
- García, L. y Camps, C. (2006) Formación en la práctica: la adquisición de competencias profesionales en psicomotricidad. *Revista Iberoamericana de Psicomotricidad y Técnicas Corporales*, Vol. 6 (4), 24, 79-92
- Gijón, M. i Rubio, L. (2006) Entrevista a Mª Nieves Tapia de Basílico. *Cuadernos de Pedagogía*, 357, 80-83.
- Llorca, M. y otros. (2002) La práctica psicomotriz: Una propuesta educativa mediante el cuerpo y el movimiento. Málaga: Aljibe.
- Llorca, M. y Sánchez, J. (2003) *Psicomotricidad y necesidades educativas especiales*. Málaga: Aljibe.
- Hernández, F. (2004). Enseñar y aprender en la Universidad: ¿Qué enseñar?, ¿qué aprender?. Dins: *III Symposium Iberoamericano de Docencia Universitaria: Hacia un espacio de aprendizaje compartido*. Universidad de Deusto.
- Medrano, C. (2003). Una experiencia instruccional en el contexto universitario. *Revista de educación*, 332, 149-169.
- MARTÍNEZ, M. (2004) Educar en valores es crear condiciones pedagógicas y sociales. Dins: *¿Qué significa educar en valores hoy?* (p. 17-44) Barcelona : Octaedro-OEI, DL
- Mila, J. (2008) *De profesión psicomotricista*. Buenos Aires: Miño Dávila.
- Mila, J.; Cherro, M. y otros (2000). La formación del rol del psicomotricista a través del trabajo corporal. *Revista Iberoamericana de Psicomotricidad y Técnicas Corporales*, 0, 65-76.
- Mila, J. (2002). La construcción del cuerpo del psicomotricista. En: *La práctica psicomotriz: una propuesta educativa mediante el cuerpo y el movimiento*.(p. 181-194) Málaga: Aljibe.

Puig, J.M. (coord) (2009): *Aprendizaje Servicio (Aps) Educación y compromiso cívico*. Barcelona: Graó

Sánchez, J. y Llorca, M. (2008) *Recursos y estrategias en psicomotricidad*. Málaga: Aljibe.

TEY, A. i MARTINEZ, M. (2003) Educar en valors és educar sentiments morals. *Educar*, 31, 11-32.

Tey, A.; Torguet, S.; Sancho, E. (2004) Ètica i Deontologia en la Docència Universitària. Una proposta pedagògica per a l'aprenentatge ètic dels estudiants A: *CD Actes III Congrés Interuniversitari de la Docència Universitària*. U. de Girona.

Villa, A. (2003). Un modelo de enseñanza-aprendizaje para la innovación y la convergencia europea. *Seminario Internacional. Orientaciones para la Convergencia Europea de la Educación Superior*. U. Deusto.

www.aprenentatgeservei.org Centre Promotor d'APS.

<http://www.servicelearning.org>

Qüestions i/o consideracions per al debat

- Com construir una “comunitat de pràctiques” que permeti treballar amb problemes reals i que integri el treball col.laboratiu i la construcció de coneixements per part del propi estudiant?
- Com garantir els principis de compromís, reflexió, reciprocitat, confidencialitat, i difusió pública, que haurien de guiar l' APS a les universitats?
- Com resoldre la qüestió de l'intrusisme professional?.
- Altres exemples d'experiències APS (extrapolació de l'experiència):
 - Pràcticum solidari i de cooperació internacional a Nicaragua (FCEP-URV), dins el projecte d'educació en valors actituds personals i ètica professional en l'EEES (Camps i altres, 2009). Per estudiants de mestre, educació social, pedagogia, psicopedagogia, psicologia.
 - Projecte d'aprenentatge servei i transferència de coneixements (FCEP), també dins el mateix projecte, per emmarcar aquestes les experiències APS per part de la facultat.
 - Projectes APS de recerca basada en la comunitat: sessions de teràpia a càrrec dels professors del grup de recerca “Desenvolupament psicològic i intervenció psicomotriu”, dins de projectes de recerca.
- Com articular l'APS dins el currículum, tant pel que fa a l'estudiant, com pel reconeixement de l'activitat del professor (POA, pacte dedicació)?
- Com formalitzar les experiències APS dins el marc universitari? Com són considerades les experiències APS per part de les universitats?

- Quin serien els costos d'una experiència APS? Depèn, pot ser a càrrec del propi Màster, del grup de recerca. Depèn de la institució i del tipus de projecte APS. Moltes vegades, tenen costos.

-La qüestió de la responsabilitat civil, com es pot resoldre?

- Quin és l'impacte i la valoració d'aquesta formació per part dels estudiants?

- Com incorporar especialistes experimentats en aquests àmbits com a tutors?

En el debat, intentarem donar resposta a aquestes qüestions.